

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 2. mars 2021 av Høyesterett i avdeling med

dommer Jens Edvin A. Skoghøy
dommer Ragnhild Noer
dommer Arne Ringnes
dommer Cecilie Østensen Berglund
dommer Kine Steinsvik

HR-2021-474-A, (sak nr. 20-140524SIV-HRET)
Anke over Hålogaland lagmannsretts dom 26. juni 2020

A

B

(advokat Geir Olav Pedersen – til prøve)

mot

X kommune

(advokat Frode Lauareid)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Noer:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder fastsettelse av samvær mellom et barn i fosterhjem og dets biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse.
- (3) C er født 00.00.2014. Hennes biologiske foreldre er ekteparet B (mor), som er født 00.00.1976, og A (far), 00.00.1973.
- (4) Far er født og oppvokst i Norge og kommer fra en familie med seks barn. Tre av barna vokste opp i fosterhjem. I 2003 ble han uføretrygdet med virkning fra 16 års alder på grunn av psykisk status. Han er tidligere gitt diagnosen sosial angst, depresjon og unnvikende personlighetsforstyrrelse.
- (5) Mor er opprinnelig fra Filippinene. Hun giftet seg med A i 2013 og kom til Norge i 2014. Fra Filippinene har hun utdanning innen bedriftsøkonomi og som lærer. Hun har opplyst å ha hatt en god oppvekst og arbeider nå som tilkallingsvikar på et hotell.
- (6) Jenta ble plassert i fosterhjemmet da hun var sju måneder gammel, og har bodd der siden. Hun er nå seks år og fem måneder.

Prosesshistorien

- (7) Barnevernstjenesten traff 5. mai 2015 beslutning om å plassere jenta i beredskapshjem hos D og E. De hadde to egne barn fra før og er i dag hennes fosterforeldre.
- (8) Akuttvedtaket ble opprettholdt av Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Troms og Finnmark i vedtak av 13. mai 2015. Den 1. juli 2015 vedtok fylkesnemnda at X kommune skulle overta omsorgen for jenta. Det ble gitt samvær fire ganger i året à tre timer med adgang til tilsyn.
- (9) Foreldrene brakte saken inn for Trondenes tingrett. I dom av 16. mars 2016 stadfestet retten fylkesnemndas vedtak. Samværet ble redusert til to ganger i året à to timer.
- (10) Ett år seinere, i mars 2017, krevde foreldrene på ny tilbakeføring av barnet, subsidiært økt samvær. Fylkesnemnda tok ikke kravet til følge. I vedtaket av 13. juli 2017 ble samværet satt til tre ganger i året à to timer, med rett for barnevernet til å føre tilsyn.
- (11) Foreldrene fremmet nytt krav om tilbakeføring i 2018, subsidiært økt samvær. Nemnda valgte å behandle dette som to saker, en om tilbakeføring og en om samvær.
- (12) Kravet om *tilbakeføring* ble avvist under henvisning til barnevernloven § 4-21 andre ledd andre punktum, da nemnda mente at det ikke var dokumentert vesentlige endringer i barnets situasjon. Avgjørelsen ble brakt inn for Trondenes tingrett, som ved dom av 5. mars 2019 opphevet vedtaket. Fylkesnemnda behandlet deretter saken på ny. I vedtak

18. juni 2019 kom nemnda til at omsorgsovertakelsen ikke skulle oppheves. Foreldrene brakte saken inn for Trondenes tingrett. I dom av 5. mai 2020 kom retten til samme resultat som fylkesnemnda. Foreldrene anket til lagmannsretten, men anken ble nektet fremmet.

(13) Når det gjelder *samvær*, vedtok fylkesnemnda 27. november 2018 at dette fortsatt skulle være på tre ganger i året à to timer. Foreldrene brakte avgjørelsen inn for Trondenes tingrett. I dom 22. november 2019 ble samværet satt til fire ganger per år à to timer, med anledning for barnevernet til å føre tilsyn.

(14) Foreldrene anket til Hålogaland lagmannsrett, som 26. juni 2020 avsa dom med slik domsslutning:

«A og B gis rett til samvær med C, født 00.00.2014, tre ganger i året à to timer. Barnverntjenesten gis anledning til å føre tilsyn under samværene.»

(15) A og B har anket dommen til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen.

(16) Psykologspesialist Elin Jørgensen er oppnevnt som sakkyndig for Høyesterett. Hun har tidligere vært sakkyndig i saken for tingretten og lagmannsretten. I tillegg til at hun har avgitt skriftlig rapport, har hun forklart seg for retten under ankeforhandlingen.

(17) Saken har vært behandlet sammen med HR-2021-475-A og HR-2021-476-A.

Partenes syn på saken

(18) De ankende parter – *A og B* – har i korte trekk gjort gjeldende:

(19) Jenta ble plassert utenfor hjemmet da hun var sju måneder gammel. Etter dette er det i praksis ikke gjort tiltak for å legge til rette for gjenforening mellom foreldrene og jenta. Når samværet er begrenset til to til tre ganger i året, lar det seg vanskelig gjøre å opprettholde og styrke tilknytningen mellom dem.

(20) Etter praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) kan det ikke fastsettes samvær som påfører barnet «undue hardship». Dette begrepet indikerer at barnet må tåle belastninger av et visst omfang ved samvær. Jo mer samværet begrenses, desto større må de potensielle negative konsekvensene for barnet være for at inngrepet i familielivet kan forsvares. Foreldrene er enige i at jenta er et sårbart barn, men mener de beskrevne reaksjonene etter samvær er overdrevne.

(21) Samværene den siste tiden har vært bedre, og fosterforeldrene sier at jenta gleder seg til samvær, selv om hun har reaksjoner i etterkant. Fosterforeldrene ønsker å adoptere, og man må derfor være varsom med å legge for stor vekt på deres beskrivelser.

(22) Jentas språk er norsk, mens mor i hovedsak snakker engelsk. Også dette har hatt betydning for gjennomføringen av samværene. Jentas språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn må ivaretas.

- (23) Foreldrene motsetter seg ikke tilsyn, men ønsker lengre samvær og en opptrapping av samværsfrekvensen.
- (24) A og B har lagt ned slik påstand:
«Samvær mellom C og foreldrene B og A fastsettes etter Høyesteretts skjønn.»
- (25) Ankemotparten – X kommune – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (26) Det er ikke realistisk med tilbakeføring av jenta til biologiske foreldre, og det er grunn til å gi opp dette som målsetting.
- (27) Et samvær på to timer tre ganger i året balanserer alle hensyn i saken. Jenta har funksjonsfall både før og etter samvær og er et barn som ligger etter i utviklingen på mange områder. Når jenta reagerer slik på samvær som i denne saken, må det tillegges avgjørende vekt ved samværsvurderingen.
- (28) Barnets beste er det altoverskyggende i disse sakene. EMD vurderer primært foreldrenes interesse. Barna har ikke selvstendig partsstilling i saker for EMD og blir ikke hørt.
- (29) Det må legges større vekt på psykologisk forskning. Barn som plasseres utenfor hjemmet, er oftest svært sårbare og har behov for en særlig trygg og sensitiv omsorg. De tåler dårlig å leve i konfliktsfæren mellom voksne som er sentrale for dem, og de tåler mindre samvær når foreldrene undergraver fosterhjemmet.
- (30) Det avgjørende er at barnevernet foretar en bred vurdering av alle hensyn i saken og viser at det er foretatt en reell avveining mellom hensynet til barnet og dets biologiske foreldre, jf. HR-2020-661-S avsnitt 86.
- (31) X kommune har lagt ned slik påstand:
«Anken vert forkasta.»

Mitt syn på saken

Høyesteretts kompetanse i saken

- (32) Høyesterett kan prøve alle sider av saken, jf. tvisteloven § 36-5 tredje ledd. Vurderingen skal skje ut fra forholdene på domstidspunktet, jf. HR-2020-662-S avsnitt 42.

De rettslige utgangspunktene for fastsettelsen av samværet

- (33) Barnevernloven § 4-19 slår fast at barn og foreldre har *rett til samvær* med hverandre etter en omsorgsovertakelse hvis ikke annet er bestemt. Prinsippet følger også av barnekonvensjonen artikkel 9 nr. 3, og av artikkel 8 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) om at barnet og de biologiske foreldrene har rett til respekt for sitt privatliv og familieviv.

- (34) Et grunnleggende utgangspunkt for alle avgjørelser som gjelder barn, er *barnets beste*. Det følger av Grunnloven § 104 andre ledd, av barnevernloven § 4-1 og av barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1. Det er understreket en rekke ganger i praksis fra EMD.
- (35) Også barnets *rett til å bli hørt* er et førende prinsipp i saker om barn. Jeg viser til Grunnloven § 104 første ledd, som sier at barn «har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling». Dette følger også av barnevernloven §§ 1-3 og 6-3 og av barnekonvensjonen artikkel 12.
- (36) Det er avsagt en rekke dommer av EMD og av Høyesterett i norske barnevernssaker. Den grunnleggende avgjørelsen fra EMD er storkammerdommen av 10. september 2019 *Strand Lobben med flere mot Norge*, som ble fulgt opp i Høyesteretts storkammeravgjørelser i 2020: HR-2020-661-S, HR-2020-662-S og HR-2020-663-S. I disse sakene tok man imidlertid ikke stilling til fastsettelsen av samvær der målet om gjenforening mellom barn og foreldre er oppgitt, jf. HR-2020-662-S avsnitt 128.
- (37) I HR-2020-662-S avsnitt 124 og 130 understreker Høyesterett at EMD ikke har satt noen bestemt norm for samværsomfanget, men at dette må *vurderes konkret* ut fra forholdene i den enkelte saken. Utgangspunkt ved vurderingen er at en omsorgsovertakelse skal være av midlertidig karakter, jf. avsnitt 125:
- «Den konkrete vurderingen må ta utgangspunkt i at en omsorgsovertakelse – enten den ventes å bli relativt kortvarig eller mer langvarig – skal være av midlertidig karakter. Målsettingen må være at omsorgen skal føres tilbake til foreldrene så snart omstendighetene gir grunnlag for det, og samværet må fastsettes slik at dette formålet ivaretas best mulig.»
- (38) I utgangspunktet er det best for barn å bo hos foreldrene, jf. HR 2020-662-S avsnitt 51 og 116. Der barnets og de biologiske foreldrenes interesser er motstridende, må myndighetene *avveie interessene* mot hverandre med særlig vekt på *barnets beste*, jf. avsnitt 53:
- «Der barnets og foreldrenes interesser er i konflikt, fremhever EMD i [Strand Lobben-
dommen] avsnitt 206 at myndighetene må finne en rimelig balanse – 'strike a fair
balance' – mellom disse interessene. Men domstolen understreker at det skal legges
særlig vekt på hensynet til barnets beste, og at foreldrenes interesser kan måtte vike –
'particular importance should be attached to the best interests of the child which,
depending on their nature and seriousness, may override those of the parents'.
Interessene må altså balanseres mot hverandre, men hensynet til barnets beste skal
tillegges særlig vekt.»
- (39) Så lenge gjenforening mellom foreldre og barn er målet, stiller det krav til samværenes *kvalitet og hyppighet*, jf. HR-2020-661-S avsnitt 144:
- «Så lenge gjenforening er målet, skal samvær ikke bare sikre at barnet vet hvem foreldrene er, men også bevare muligheten for gjenforening. Dette stiller krav til samværenes hyppighet og kvalitet. Og selv når gjenforening ikke er mulig, har det en egenverdi å bevare familiebånd dersom dette ikke er til skade for barnet.»
- (40) I en ny dom fra EMD avsagt 22. desember 2020, *M.L. mot Norge*, heter det i avsnitt 79 at «[f]amily reunification cannot normally be expected to be sufficiently supported if there are intervals of weeks, or even months, between each contact session ...». Uttalelsen er tatt

inn i under «General principles» i dommen og viser til en tidligere dom fra EMD, avsagt 19. november 2019, *K.O. og V.M. mot Norge*. Slik jeg oppfatter det, løfter EMD her fram det generelle utgangspunktet om at løpende og hyppig samvær er sentralt for å sikre gjenforening. Samtidig holder EMD fast ved at barnets beste skal legges til grunn ved fastsettelsen av det konkrete samværet og har avgjørende betydning – «must come before all other considerations» – jf. avsnitt 78 i M.L.-dommen. Samværsordningen må uansett ikke utsette barnet for en urimelig belastning, jf. HR-2020-662-S avsnitt 129.

- (41) Målet om gjenforening kan etter EMDs praksis bare *oppgis* der foreldrene er særlig uegnet, der gjenforening vil skade barnets helse og utvikling, eller der det har gått betydelig tid, jf. HR-2020-661-S avsnitt 129. Der målet om gjenforening ligger fast, skal formålet med samværene være å *styrke og utvikle båndene* mellom foreldre og barn, jf. HR-2020-662-S avsnitt 128:

«Samværet skal fastsettes slik at båndene mellom foreldre og barn kan styrkes og utvikles, jf. K.O. og V.M.-dommen avsnitt 69. Når det i Rt-2012-1832 avsnitt 34 heter at samværet må 'ivareta hensynet til å skape og vedlikeholde barnets kjennskap til og forståelse for sitt biologiske opphav', må det presiseres at en slik begrensning av formålet med samværet bare kan skje i de tilfellene der gjenforeningsformålet oppgis. En slik oppgivelse – med den virkning at samværet begrenses sterkt eller faller helt bort – forutsetter at det foreligger spesielle og sterke grunner, jf. Rt-2014-976 avsnitt 36 og HR-2017-2015-A avsnitt 56. ... I de saker hvor gjenforeningsformålet ligger fast, må samværet altså settes slik at båndene mellom foreldre og barn kan styrkes og utvikles.»

- (42) Samværsordningen må videre fastsettes på et *tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag*, jf. HR 2020-661-S avsnitt 171 avslutningsvis, der det heter:

«Vedtakene etter barnevernloven må bygge på et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag, inneholde en balansert og tilstrekkelig bred avveining og ha en tilfredsstillende begrunnelse. Hvilke krav som stilles, beror på omstendighetene i den enkelte sak og hva slags tiltak det er tale om.»

Oppsummering

- (43) Så lenge målsettingen om gjenforening ikke er oppgitt, må det fastsettes så mye samvær som det er mulig å gi uten å tilsidesette hensynet til barnets beste. Selv om det ikke kan oppstilles et absolutt minstenivå, jf. HR-2020-662-S avsnitt 134, er et så begrenset samvær som tre til seks ganger i året i utgangspunktet ikke egnet til å ivareta målet om å legge til rette for å styrke og utvikle båndene mellom foreldre og barn. Samvær i så begrenset omfang *må være nødvendig* ut fra hensynet til barnets beste.
- (44) Samtidig må samværet ikke fastsettes slik at det utsetter barnet for en *urimelig belastning*. Jeg viser til HR-2020-662-S avsnitt 129:

«Myndighetene kan imidlertid ikke fastsette et samvær som utsetter barnet for urimelig belastning – 'undue hardship', jf. K.O. og V.M.-dommen avsnitt 69. Både barnets behov for stabilitet og kontinuitet i omsorgssituasjonen og foreldrenes mangelfulle samværskompetanse kan etter en konkret vurdering derfor tilsi at samværet begrenses. Men myndighetene må – uavhengig av den antatte lengden på

omsorgsovertakelsen – med jevne mellomrom undersøke om omstendighetene har endret seg, og vurdere hvilken betydning dette i tilfelle skal få for samværet.»

- (45) I to etterfølgende dommer fra Høyesterett er det understreket at uttrykket «urimelig belastning» – «undue hardship» – ikke betyr at samværsomfanget skal legges nært opp til denne grensen, jf. HR-2020-1967-A avsnitt 61 og HR-2020-2081-A avsnitt 74. Dette har sammenheng med at det under ingen omstendighet kan gis et samvær som vil skade barnets helse eller utvikling, jf. Strand Lobben-dommen avsnitt 207. Det er grunn til å presisere at det ikke er en nødvendig motsetning mellom begrenset samvær i en periode og gjenforening, når gjenforening ikke er realistisk på kort sikt. Samværene kan trappes opp når det er forsvarlig av hensyn til barnet.
- (46) Rettspraksis gir grunnlag for å trekke fram noen forhold av særlig betydning for fastsettelsen av samværet.
- (47) For det første blir det i rettspraksis skilt mellom saker der *målsettingen om gjenforening* mellom biologiske foreldre og barn fremdeles står ved lag, og saker der man ikke lenger ser gjenforening som mulig. Jeg viser eksempelvis til HR-2020-661-S avsnitt 144.
- (48) Selv om det må trekkes et slikt skille, går det ikke noen skarp grense. Det vil være en glidende overgang mellom tilfelle hvor det er klart at barna skal tilbake til biologiske foreldre innen kort tid, og til saker der tilbakeføring er urealistisk i alle fall på kort sikt. Om man står i den ene eller andre situasjonen, vil avhenge av hvordan forholdene utvikler seg. Samværsomfanget kan derfor ikke alene styres av hvordan man vurderer målsettingen om gjenforening, jf. HR-2020-661-S avsnitt 145. Der hensynet til barnet klart tilsier et begrenset samvær med foreldrene, kan man ikke se bort fra dette ut fra en overordnet og generell målsetting om gjenforening.
- (49) For det andre kan det være en forskjell på det som er barnets beste på *kort og lang sikt*. Hensynet til barnets beste kan gjøre at samværet må begrenses ut fra situasjonen her og nå, selv om den langsiktige målsettingen er tilbakeføring.
- (50) Det er videre ingen nødvendig følge av å gi opp målet om gjenforening at samværene begrenses sterkt eller faller bort. Opprettholdelse av familiebånd har en egenverdi selv om gjenforening ikke lenger er mulig, jf. HR-2020-661-S avsnitt 134 og 146. I noen saker kan det være til barnets beste å ha omfattende samvær med foreldrene også om gjenforeningsmålet er oppgitt.
- (51) Med dette som bakteppe går jeg over til å se på de mer konkrete momentene som kommer inn når samværet skal fastsettes.

Momenter ved den konkrete samværsfastsettelsen

- (52) Omfanget av samvær i den enkelte saken må fastsettes ut fra en bred vurdering. Uten at det er ment som en fullstendig oversikt, finner jeg grunn til å trekke fram noen av de hensynene som det ofte vises til i rettspraksis.
- (53) *Barnets sårbarhet* og hvordan barnet påvirkes av kontakt med foreldrene er sentralt for samværsomfanget. Det enkelte barn må vurderes særskilt, og det må ses hen til at jevnlike

samvær også kan lette kontakten mellom barn og foreldre. *Barnets behov* mer generelt og hvordan barnet klarer seg etter omsorgsovertakelsen er av betydning. Det samme gjelder styrken i barnets *tilknytning* til sine biologiske foreldre. Alt etter barnets modenhet og alder, vil *barnets eget syn* ha stor vekt. Dette siste kommer jeg tilbake til.

- (54) *Foreldrenes funksjon* og om det er tale om en *kortvarig eller langvarig plassering*, er viktig. Både bakgrunnen for omsorgsovertakelsen og foreldrenes utvikling i ettertid er relevant. Det samme gjelder *kvaliteten på samværene* og muligheten for å *veilede foreldrene*. Barnevernet skal legge til rette for gode samvær og gi hjelp til foreldrene, jf. barnevernloven § 4-16, men foreldrene må også vise evne til å endre seg der det er nødvendig. Samvær kan imidlertid være krevende også for foreldrene, spesielt der dette skjer under tilsyn. Det må derfor være rom for samvær også om foreldrene strever med å ta til seg veiledningen. Det kan videre ha betydning om det er *sterk konflikt* mellom biologiske foreldre og barnevernet/fosterforeldrene, og om barna utsettes for lojalitetspress. De voksne har et ansvar for et saklig samarbeid og for å skjerme barna for konflikter i saken.
- (55) *Om fosterforeldrene har et annet språk eller en annen kulturell bakgrunn* enn de biologiske foreldrene, kan ha betydning, jf. HR-2020-1967-A avsnitt 96. Barnas rett til kjennskap til sin kultur må ivaretas uavhengig av fosterforeldres og biologiske foreldres kulturbakgrunn, jf. HR-2021-476-A avsnitt 46.
- (56) Endelig nevner jeg *hensynet til at barnet får en trygg og god relasjon til fosterhjemmet*. Fosterforeldrene har en viktig oppgave i å legge til rette for samvær og i å trygge barnet etter gjennomført samvær. Det må samtidig tas hensyn til at samlet belastning for fosterfamilien kan bli så stor at fosterhjemmet ikke klarer omsorgsoppgaven overfor barnet.
- (57) Som nevnt vil *barnets egen mening* være helt sentral. Rapporten «Det handler om oss – 100 barn 7–18 om samvær i barnevernet» er utgitt av Forandringsfabrikken i 2021 og inneholder uttalelser fra 100 barn som har vært under barnevernets omsorg. Barna understreker hvor viktig det er at de gis riktig informasjon, får uttale seg fritt og blir lyttet til, og at deres rett til privatliv respekteres. På side 60 i rapporten oppsummeres det slik:
- «For å finne ut hva som er til barnets beste, må barnevernet sikre at barnet har fått tilstrekkelig og forståelig informasjon, at barnet fritt får gi uttrykk for sine meninger, og [at] barnets rett til privatliv ivaretas. Dette er barns grunnleggende rettigheter i prosess, som må være oppfylt før man kan avgjøre hva som er til barnets beste.»
- (58) Samtidig forteller barna at det noen ganger kan være vanskelig å si sin mening. Rapporten gjengir på side 27 erfaringene fra noen av de barna som fortalte om dette:
- «Mange av oss har ikke fått sagt ærlig til noen i barnevernet hva som er viktig for oss om samvær. For mange av oss har det ikke kjentes trygt å fortelle, og vi har kjent oss utrygge på hvem som fikk vite det vi fortalte. Noen av oss har ikke villet at de biologiske foreldrene våre skulle få vite hva vi har fortalt, fordi vi har vært redde for at de skulle bli lei seg og skuffet, eller at vi skulle få kjeft eller bli straffet.»
- (59) Jeg går så over til å se på forholdene i vår sak.

Den konkrete samværsfastsettelsen

Gjenforeningsmålsettingen

- (60) X kommune har som ny anførsel for Høyesterett argumentert for at målet om gjenforening mellom barnet og biologiske foreldre ikke lenger kan opprettholdes. Jenta har nå bodd snart seks år i fosterhjemmet. Krav fra foreldrene om tilbakeføring av barnet ble sist avslått ved Trondenes tingretts dom 5. mai 2020. Jeg tar som utgangspunkt at samværet i saken her må fastsettes ut fra at målsettingen om gjenforening ikke er oppgitt, men at tilbakeføring samtidig ikke er realistisk på kort sikt.

Bakgrunnen for omsorgsovertakelsen

- (61) Barnevernet kom første gang i kontakt med familien da jenta var snaut tre uker gammel. Da hadde foreldrene vært på helsestasjonen, som ikke ville sende dem hjem igjen før barnevernet hadde undersøkt nærmere. Far holdt det gråtende barnet på armlengdes avstand og ville ikke ta jenta inntil seg.
- (62) Barnevernstjenesten mente situasjonen var prekær. Allerede neste dag fikk familien plass på Y, et senter for foreldre og barn. Der var de i seks uker og fikk veiledning i hvordan de skulle ta seg av barnet. I fylkesnemndas vedtak av 1. juli 2015 er det beskrevet slik:
- «Under oppholdet ved Y og i tiden deretter har det vært betydelige bekymringer knyttet til foreldrenes omsorgskompetanse, deriblant den manglende nærhet de viste til C. Hun lå mye for seg selv i sofaen, og etter hvert hevdet foreldrene at hun ikke likte nærkontakt. Foreldrene måtte i detalj bli instruert om hvordan de skulle holde henne inntil seg. Spesielt far holdt henne fra seg, selv under mating, og hun fikk liten nærkontakt og øyekontakt med foreldrene. A har opplyst at han hadde liten toleranse for nærkontakt. Barneverntjenesten og helsesøster observerte etter hvert at C bøyde seg unna om noen forsøkte å ta henne inntil seg, og hun holdt ikke øyekontakt mer enn i korte øyeblikk.»
- (63) Familien flyttet hjem i begynnelsen av desember 2014. De fikk tilnærmet daglig oppfølging fra barnevernet, som forsøkte å forklare foreldrene hvordan de skulle ta vare på jenta på en god måte. Etter at fysioterapeut og helsestasjon også kom inn med ukentlige besøk, reduserte barnevernstjenesten sine besøk noe.
- (64) Det ble gradvis sterkere bekymring for jenta. Foreldrene hadde ingen naturlig nærhet til babyen, og hun fikk, etter barnevernets syn, ikke den støtten til å utvikle seg som små barn trenger. Jenta ble etterhvert passiv, mimikkfattig og stille. Fysioterapeuten som hadde fulgt familien, mente jenta lå om lag to måneder etter barn på samme alder. Utviklingen førte til at barnevernet den 5. mai 2015 traff akuttvedtak, og jenta ble plassert i fosterhjemmet.
- (65) Fosterforeldrene har forklart at jenta da hun kom til dem, ikke ga blikkontakt og vegret seg for fysisk nærhet og trøst. Hun ga lite lyd. Nakken var svak, og hun hadde problemer med å holde hodet oppe.

Jenta i dag

- (66) Jenta er nå seks år og fem måneder gammel. Hun er beskrevet som ei livlig og sjarmerende jente. Men hun har store språklige og sosiale utfordringer sammenliknet med andre barn.
- (67) Språkttest tatt av henne i 2019 viste en språkforståelse som ligger om lag ett år og ni måneder etter normal utvikling. Jenta sliter dessuten emosjonelt. Sakkyndig psykologspesialist Elin Jørgensen refererer i sin rapport av 5. august 2019 barnehagens opplysninger om at «[d]et skal lite til før C blir veldig sint eller satt ut». Hun trenger da hjelp av voksne til å falle til ro og komme videre. Blant annet på grunn av dette har hun hatt vansker i lek med andre barn. Hun ligger også noe etter motorisk. Det er besluttet utsatt skolestart med ett år.
- (68) Det er ikke avklart hva som er årsaken til problemene. Men en av de sakkyndige i saken, psykolog Jørn Søvik, har i sin rapport av 1. april 2020 pekt på at mangelfull omsorg i et barns første måneder kan skade innlæringen av «grunnleggende samspillskompetanse». Dette kan igjen gå ut over barnets evne til blant annet å lære og forstå språk.

Vurderinger av samværene fra sakkyndige og tidligere instanser

- (69) Den første sakkyndige, psykolog Gitte Wiel Dalan, skrev i sin rapport 5. februar 2016 at barnet trolig var blitt utsatt for alvorlig sviktende omsorg fra foreldrene. Trondenes tingrett, som avsa dom 16. mars 2016, beskrev problemene blant annet slik:
- «Foreldrene evnet ikke å se, tolke, forstå og handle adekvat i forhold til de signaler som C ga. Signaler på sult og tretthet ble ikke sett, og de forstod ikke behovet for stimulering av C. Samspill, nærhet og stimulering/trening var til stede glimtvis slik det er blitt observert, men ikke stabilt og i et slikt omfang som er nødvendig for at man kan si at omsorgen var forsvarlig.»
- (70) Tingretten sluttet seg til den sakkyndiges anbefaling om at det burde være «få og korte samvær». Det ble vist til at jenta ble påvirket negativt av samværene; hun «går tilbake til tidligere adferd, hun undertrykker egne behov, blir urolig og utrygg».
- (71) Den andre sakkyndige, psykologspesialist Elin Jørgensen, har skrevet tre rapporter i saken. I den første, fra 5. august 2019, anbefalte hun etter en omfattende vurdering at samværene ble holdt på et minimum eller eventuelt opphører til C er gammel nok til å forstå mer av hvorfor samværene holdes. Hun begrunnet dette med at jenta er sensitiv og har behov for ro, stabilitet og forutsigbarhet. Kvaliteten på samværene, jentas reaksjoner i etterkant og «at omfattende veiledning av foreldrene er forsøkt med såpass begrenset effekt», var medvirkende årsaker.
- (72) Trondenes tingrett tok i sin dom av 22. november 2019 utgangspunkt i at det må være spesielle og sterke grunner for å begrense samværene til under tre i året. Samværet ble satt til to timer fire ganger i året.
- (73) Psykolog Jørn Søvik utredet muligheten for tilbakeføring 1. april 2020. Han kom til at foreldrene ikke ville være i stand til å gi jenta forsvarlig omsorg ved en eventuell tilbakeføring. Det går fram av rapporten at C hadde reaksjoner etter samvær både i form av

utrygghet og engstelse, og tidligere også kroppslige reaksjoner i form av at hun begynte å tisse på seg.

- (74) Psykologspesialist Jørgensen avga en tilleggsrapport den 1. juni 2020. Hun konkluderte med at samværene «ikke bør øke hverken i antall eller i lengde».

Lagmannsrettens vurdering av samværsomfanget

- (75) Lagmannsretten gir i sin dom fra juni 2020 følgende oppsummering av samværene og jentas reaksjoner på dem:

«Gjennomgående synes samværene så langt å ha vært svært slitsomme for C. For at C skal føle seg mer trygg, er en av fosterforeldrene med på samværene. Foreldrene viser imidlertid en gjennomgående svært negativ holdning overfor fosterforeldrene under samvær. Det synes klart at dette påvirker samværene negativt. Det vises også til at foreldrene forsøker å korrigere C når hun kaller fosterforeldrene for mamma og pappa, noe som må være forvirrende for henne. De har heller ikke vist interesse for Cs dagligliv og venner. Hun ble avvist da hun ville fortelle om ferie med fosterforeldrene. Barnevernet har foreslått at samvær kunne skje i fosterforeldrenes hjem, men dette er kontant avvist av foreldrene.»

Sakkyndig vurdering for Høyesterett

- (76) I psykologspesialist Jørgensens rapport for Høyesterett fra 15. januar i år beskrives det samme som går fram av lagmannsrettens dom. Hun trekker dessuten fram at mor til dels snakker engelsk under samværene, og at dette gir kommunikasjonsproblemer. Også far har hatt en tendens til å prate engelsk.
- (77) Forholdet mellom fosterforeldrene og barnet er beskrevet som nært og godt. Av rapporten går det fram at fosterforeldrene er opptatt av å snakke pent om de biologiske foreldrene og av å vise at de gleder seg til samværene. Fosterforeldrene forteller videre at de siste samværene har gått bedre. Tidligere ville jenta ikke på samvær, men de siste gangene har hun gledet seg:

«De siste gangene har C gledet seg til å treffe foreldrene. Sist hadde hun hatt bursdag, og hun vet hun får mange gaver hos foreldrene. Fosterforeldrene sier de er opptatt av å alltid snakke positivt om foreldrene og vise at de også gleder seg til C skal møte dem. De ser at C styres av andre sine følelser og at deres følelser av glede hjelper C til å glede seg til samværene.»

- (78) Jenta trenger likevel fremdeles lang tid etter samværene for å hente seg inn igjen. Fosterforeldrene har måttet holde henne hjemme fra barnehagen etter samvær, og hun er fremdeles utrygg i ettertid:

«Hun er fremdeles sliten etter samværene, men sovner ikke slik som før. Hun trenger likevel flere dager på å komme seg, hun er uregulert i form av at hun har kortere lunte, [er] mer utålmodig, og trenger mye tid med de voksne. Hun har tendens til å være mørkeredd og husredd og fosterforeldre mener å merke at dette øker tiden etter samvær. ...»

- (79) På spørsmål fra den sakkyndige om samværene sier jenta «det e fint». Hun vil ikke snakke om eller svare på om hun vil ha mer samvær. Hun sier at hun vil ha med en av fosterforeldrene når hun skal møte foreldrene.
- (80) Foreldrene uttaler på sin side til den sakkyndige at de synes jenta nå er roligere under samvær. De synes leiligheten der samværene foregår, er «perfekt for oss nå».
- (81) Sakkyndig Jørgensen fastholder i rapporten og i sin forklaring for Høyesterett konklusjonen om at tre samvær i året er det optimale. For mye samvær kan etter Jørgensens syn skape motstand hos jenta og vil kunne hemme hennes utvikling. Samvær opp til seks ganger i året kan hemme hennes utvikling på flere områder da hun trenger lang tid i etterkant på å hente seg inn.

Samlet vurdering

- (82) Ved fastsettelsen av samværet tar jeg utgangspunkt i at barn og foreldre har rett til samvær, og at det antas å være best for barn å ha et samvær med foreldrene som styrker og utvikler båndene mellom dem. Det kan likevel være nødvendig å begrense samværet av hensyn til barnet beste, typisk der barnet er sårbart og samvær ikke fungerer særlig godt.
- (83) I storkammerdommen HR-2020-662-S fastsatte Høyesterett samværet mellom et barn på tre år og foreldrene til åtte ganger i året. I vurderingen av hva som var riktig nivå på samværet, la Høyesterett vekt på at barnet var særlig sårbart, og at foreldrene hadde mangelfull samværsevne, jf. avsnitt 141.
- (84) Selv om barnet i den saken var yngre enn jenta i vår sak, mener jeg det er likhetstrekk som gjør at storkammeravgjørelsen gir en viss veiledning for saken her. Jentas sårbarhet knytter seg særlig til en forsinket utvikling, samtidig som de reaksjoner som er omtalt etter samvær, synes mer begrenset i saken her enn hva som var tilfellet i storkammersaken, jf. avsnitt 142.
- (85) Både den sakkyndige og lagmannsretten har konkludert med at utvidet samvær vil utsette jenta for en urimelig belastning. Den sakkyndiges rapport for Høyesterett er imidlertid i liten grad konkret begrunnet på dette punktet, noe som også er bemerket fra Barnesakkyndig kommisjon. Den informasjonen som har kommet fram for Høyesterett, underbygger at tidligere samvær har vært vanskelige for jenta. Det er samtidig beskrevet en positiv utvikling i de siste samværene, og den sakkyndige skriver at samværene har blitt gradvis bedre i de to årene hun har vært inne i saken. Fosterforeldrene gir uttrykk for at jenta har sett fram til samvær de siste gangene, og særlig mor har i større grad enn tidligere rettet seg etter veiledning som er gitt av barnevernet. På denne bakgrunn har jeg – under en viss tvil – kommet til at det er riktig å øke samværene til to timer seks ganger i året.
- (86) Barnevernet må uansett løpende vurdere samværsomfanget framover.
- (87) Foreldrene har ikke motsatt seg tilsyn, og jeg er enig med lagmannsretten i at det bør være anledning til tilsyn under samværene.

Konklusjon

(88) Jeg stemmer etter dette for slik

D O M :

C og hennes foreldre, A og B, gis rett til samvær 6 – seks – ganger i året med en varighet av 2 – to – timer hver gang. Barnvernstjenesten gis anledning til å føre tilsyn under samværene.

- (89) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (90) Dommer **Steinsvik:** Likeså.
- (91) Dommer **Østensen Berglund:** Likeså.
- (92) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (93) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

C og hennes foreldre, A og B, gis rett til samvær 6 – seks – ganger i året med en varighet av 2 – to – timer hver gang. Barnvernstjenesten gis anledning til å føre tilsyn under samværene.